

הגמרא עוסקת בדיני אמירה בקידושי כסף (בקידושי שטר נחלקו הראשונים האם יש צורך באמירה או לא). נחלקו התנאים בגדר האמירה בקידושין, וכך לשון המשנה (שם ו.):

דתנן: היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה וקידושיה, ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש, ר' יוסי אומר דיו, ר' יהודה אומר: צריך לפרש.

נחלקו התנאים במקרה בו איש ואשה מדברים על עסקי קידושין, ולאחר מכן הביא האיש טבעת לאשה. האם היא תהיה מקודשת בכך, או שיש צורך לפרש ולומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו"? רבי יוסי אומר שאין צורך באמירה מפורשת, מספיק שדיברו על עסקי הקידושין. רבי יהודה סובר שיש לפרש ממש ולומר את אמירת הקידושין (המחלוקת איננה רק בקידושין אלא גם בקריאת שם למעשר שני, ויש לעי' מדוע).

נחלקו התנאים בעוד מחלוקת, מה הכוונה שלא פירש האיש, האם היו עסוקים באותו עניין, וכך מובא שם:

רבי אומר: והוא שעסוקין באותו ענין, ר' אלעזר בר רבי שמעון אומר: אף על פי שאין עסוקין באותו ענין.

כלומר, יש כאן דעה נוספת, שאף על פי שאין עסוקים באותו עניין של הקידושין תהיה האשה מקודשת, והגמרא בעצמה מבררת איך היא מקודשת (שם):

ואי לא דעסוקין באותו ענין, מנא ידעה מאי קאמר לה? אמר אביי: מענין לענין באותו ענין. אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כר' יוסי.

כלומר סובר רבי אלעזר בן רבי שמעון, שאפילו עברו לעניין אחר, והביא לה טבעת, תהיה האשה מקודשת. הגמרא מסכמת לשיטת שמואל שההלכה כרבי יוסי. לסיכום נראה שיש שלוש שיטות מרכזיות בדיון אמירה בקידושין:

- חייב לפרש ולומר נוסח של קידושין לפני נתינת הכסף או שווה הכסף- רבי יהודה.
- אפשר לתת שווה כסף או כסף ללא אמירה, אך שיעסקו באותו עניין- רבי יוסי.
- אפשר לתת שווה כסף או כסף ללא אמירה וכן ללא עיסוק ישיר בעניין- רבי אלעזר ברבי שמעון.

ננסה בענ"ד להגדיר מה ההבדל בין השיטות השונות? ועוד מה שורש ויסוד מחלוקתם?

רש"י ביאר כך את שיטת רבי יוסי (ד"ה והוא):

הא דקאמר רבי יוסי דיו והוא שהיו עסוקים **בדיבור** עיסקי קידושיהן עד שעת נתינה.

כלומר, העיסוק בדיבור בענייני הקידושין גם אם לא אמר את הנוסח המקובל, יכול לפעול קידושין (הדגש הוא הדיבור). ובאותה גישה רק בצורה הפוכה ביאר את דברי רבי אלעזר בן רבי שמעון (ד"ה מנא, מענין):

מנא ידעה - כיון דבשעת נתינה **לא עוסקין בדיבור** הקידושין מנא ידעה שלשם קידושין הוא נותנם לה שתתרחץ ואף על פי שדברו כבר בכך הרי פסקו אותו עסק. מענין לענין - **שפסקו מלדבר בקידושין** ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו לדבר צרכי זיווגם היה כמו כמה יש לך נדוניא וכמה שדות יש לך להתפרנס מהם.

כלומר, הפסיקו בדיבור על הקידושין, ועתה מדברים בנושאים אחרים הקשורים, אך **במחשבה** נמצא עניין הקידושין. נראה שסובר רבי אלעזר בן רבי שמעון שהעיקר הוא לא הדיבור שפסק, אלא רושם **המחשבה** שנמצא.

נראה לענ"ד שבאותה דרך יש לבאר את שיטת רבי יהודה, שלא מספיק דיבור על העניין או מחשבה בעניין, אלא האמירה בקידושין הינו **מעשה** ממש. כלומר, אין דין האמירה בקידושין הוא דיבור, אלא אמירה שיוצרת חלות במציאות. ע"כ נראה להגדיר את דין האמירה בקידושין בשלושה אופנים:

- רבי יהודה סובר שהאמירה היא דין **מעשי**.
- רבי יוסי סובר שהאמירה היא **דיבור**.
- ורבי אלעזר בן רבי שמעון סובר שהאמירה היא ידיעה **מחשבתית**.

נראה לענ"ד שהמחלוקת ביניהם איננה מחלוקת רק כאן, אלא מחלוקת יותר מהותית בשיטתם. כידוע מח' רבי יהודה ורבי שמעון בשאלה מה קובע במציאות, המחשבה או המעשה. רבי יהודה סובר שהולכים לפי המעשה כמו בגרר ספסל בשבת ועשה חריץ, אך רבי שמעון נוטה יותר לכוונה (כאן מדובר בבנו של רבי שמעון). וכן בסיפור בגמרא בשבת (לג'), שרבי יהודה ראה את המעשים של הרומאים ושיבחים, וכרבי שמעון ראה את כוונת הדברים וגינה. רבי יוסי שמר על דרך האמצע ושתק, וכבר אמרו חז"ל שהלכה כרבי יוסי כי "נימוקו עימו" וביאר רש"י 'דבר ישר כקו המשקולת'.